

Kodukakk (*Strix aluco*) on peaaegu varesesuurune, väga suure ja ümara peaga „öökull“.

Kodukakul esineb kaks sulestikuvormi – roostepruun ja tuhkhall, üksikud linnud on ka tumepruunid. Samuti esineb vahepealse sulestikuga kakkusid, kelle värvusvormi (hall või pruun) on raske kindlaks määrata. Linnu värvus ei sõltu ei soost ega vanusest, vaid linnu geograafilisest asukohast tema levikualal. Lääne ja lõuna pool on levinud roostekarva linnud ning ida ja kirde pool hallid. Eestis elab mõlemaid.

Kodukaku saba on lühike, sellest tulenevalt annab istuva linnu puhul talle iseloomuliku ilme suur pea, millest ka levinud rahvapärane nimetus – suurispeakull.

Levik • Kodukakk pesitseb suuremas osa Euroopas, puududes vaid Islandil, Iirimaa ja Skandinaavia põhjaosas. Väljaspool Euroopat on kodukakk levinud Loode-Aafrikas, Väike-Aasias, Lääne-Siberi lõunaosas, Taga-Kaukaasias, Koreas ja Hiinas.

Eestis on kodukakk üldlevinud, kuid vähearvukas haudelind. 19. sajandil oli ta meil haudelinnuna veel harv. Arvukus suurenes kuni 1960. aastateni, millele järgnes väike langus ning seejärel uus tõus 1990ndatel. Praegu hinnatakse kodukaku arvukuseks 1000–2000 paari. Leebema ilmastiku ja händkaku väikese arvukuse (Läänemaa) või puudumise tõttu (saared) on liigi asustihedus suurem Lääne-Eestis ja saartel.

Elupaik • Kodukakk on kultuurmaastiku liik, kes elutseb eelkõige mõisa- ja taluparkides ning kalmistutel. Läänesaartel pesitseb ta ka suurtes metsamassiivides. Kodukakk on tüüpiline suluspesitseja, kes seab oma pesa sisse ruumikas puuõõnsuses (või pesakastis), mõne ehitise müüripraos või pööningul. Erandlikult on liik pesitsenud ka vanades varesepesades.

Mune on kodukaku pesas tavaliselt 3...4, harva ka 5. Täiskurn on pesas märtsi lõpus või aprilli alguses. Haudub ainult emaslind, kellel kulub selleks tegevuseks keskmiselt 28 päeva. Pojad on pesas ligikaudu neli nädalat ja ronivad pesaõõnsusest välja enne täieliku lennuvõime saavutamist tavaliselt maikuu keskpaigas. Pesakond on sünnikodu läheduses koos kuni 3 kuud (augustini).

ruske vorm

KODUKAKK

hall vorm

Händkakk on ligi kolmandiku võrra suurem ja pikema sabaga kui kodukakk.

Kõrvukräts

on kodukakust mõnevõrra väiksem, saledama kehaga, musta noka, oranžide silmade ja pead ehtivate sulgkõrvadega.

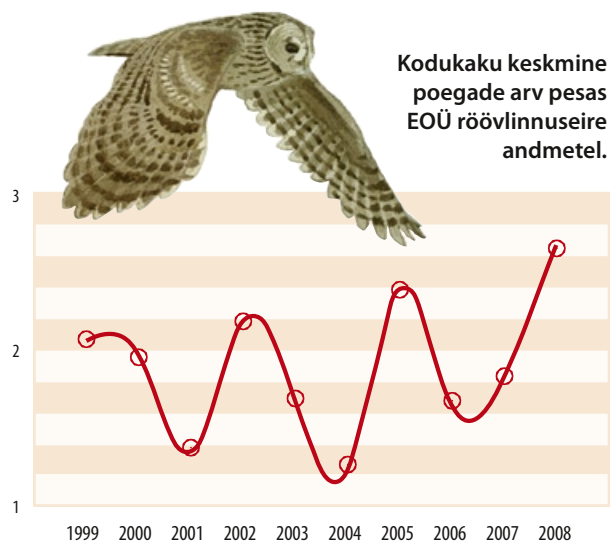
Kodukaku nokk on kahkjast, händkakul kollane.

Kodukaku pead poolitab noka kohalt algav tumedatest sulgedest triip, mis on omakorda palistatud heledate sulgedega.

Nii kodu- kui händkakk on tumedasilmne linnud.

Toit • Kodukakkude pesades ja istumispuude all leidub seedimata osadest – hiirekarvadest, linnusulgedest ja luutükikestest – koosnevaid umbes 5 cm pikkusi väljaoksendatud „junnikesi“ – räppetompe.

Põhilise toidu moodustavad pisinärlised, kuid vahel süüakse ka linde, kahepaikseid ja harva isegi nahkhiiri. Kodukaku sigivus järgib põhiliste saakobjektide – uruhiirte – arvukust, mis on tsükliline. Uruhiirte arvukuse maksimum esineb igal kolmandal aastal (nt 2008. a) ja nendel aastatel sirgub Eestis tavapäraselt ka rohkem kodukakupoegi.

Pesakast kodukakule • Looduslike õõnsuste vähesuse või hävimise korral asustab kodukakk ka pesakaste ja -pakke. Pesakasti kõrgus peab olema vähemalt 50 cm, sisemine läbimõõt 25 cm ning lennuava laius 12–14 cm. Pesakasti põhja raputatakse 5 cm paksune puupuru või saepuru kiht. Pesakast tuleb üles seada 4–6 meetri kõrgusele metsa varjulisesse kohta põldude ja heinamaade läheduses. Ka taluparkidesse võib pesakasti üles panna, kui seal looduslike õõnsusi napib. Pesakasti ülesseadmisel tuleb jälgida, et kaku sisse- ja väljalennutee pesakasti oleks vaba.

Millal kodukakku kuulata? Kodukakud häälitsevad vaiksetel öödel aasta ringi, kuid kuulamiseks on parim aeg märtsis ja aprillis vahetult pärast päikeseloojangut. Tiheda inimasustusega piirkondades elutsevad paarid häälitsevad sageli ka keskööl, kui inimtekkelised hääled (nt autode müra) on vaibunud ja naaberkakud kuulevad paremini üksteise territooriumihüüdeid.

Kõige tüüpilisem kodukaku hüüe on kõlav ja kaugele kostev *huu-uh-uh-uh-huuuu*. Sageli, eriti pesapaiga läheduses, võib kuulda ka õõnsat hääletsust *kuvitt, kuvitt*, mida teeb sagedamini emaslind. Pesast väljalennanud pojad häälitsevad manguvalt *psee-ep, psee-ep*. Selliseid poegade hääletsusi võib kuulda maist juulini.

Varjevärvusega kodukakk puuõõnsuses.

Palun teata meile oma kodukakuvaatlustest, kodukaku pesadest ja poegadest e-posti aadressil buteo@hot.ee või Eesti Ornitoloogiaühingusse, pk. 227, Tartu 51001.

Lisainfo: www.eoy.ee/kodukakk.

Head kodukakuaastat!

Tekst: Eedi Lelov, Renno Nellis Fotod: Arto Juvonen (kaas), Tarvo Valker Joonistused: Katrin Seervald Kirjastus: Eesti Loodusfoto Triikise väljaandmist toetas SA Keskkonnainvesteeringute Keskus © Eesti Ornitoloogiaühing, 2009

Kodukakk

aastalind 2009

